

МАДАРСКИТЕ СКАЛИ: СВЪРТАЛИЩЕ НА БОГОВЕТЕ

Мадарските скали се виждат от Шумен. Тъй като са обърнати на запад, едва в следобедните часове се огряват напълно от слънцето. Тогава каменният венец на Мадара свети в златно – далечен, непристъпен и мистичен, оттатък заводите и комините на града, като тържествен басов обертон сред какафонията на модерната цивилизация.

Приближавайки Мадарското плато, си погълнат от колосалната му сянка. Село Мадара остава назад, пътят се вие стръмно в подстъпите към скалата – огромна, отвесна, настръхнала, зашумена с гъста зеленина по скутовете. Чувал си за легендарния й конник, за пещерите й, обитавани от горски богове и нимфи. Стефан Цанев твърди в романа си „Мравки и богове“, че „...още през каменния век това място е било свърталище на боговете, в скалните процепи още витаят прозрачните силуети на нимфите и на горските духове, ако викнеш – из гърлата на пещерите ще ти отвърне смеха на веселия тракийски Дионисий, оттук е хвърлял мълниците си славянският бог Перун гръмовержецът, тук е бил земният чертог на прабългарския небесен бог – бога слънце Тангра, тук Иисус е слизал в сънищата на гонените християни, скрити в мрачните си, издълбани в скалите килии...”

Алеята в подножието на скалите е зашумена с кестени, обвити в бръшляни, слънчеви петна се разсипват весело върху каменните плочи, в сенките цъфти синчец. Зеленината поляка се разрежда, следвайки стъпалата към пещерите, и дава място на надвисналата твърд. Скалата е надвесена, но не заплашително, а в топла прегръдка от пясъчножълт варовик. Монолитна е, като изсечена от един път. Изглежда гладка, направо полирана, набраздена е само от нежните хоризонтални вежди на пясъчните наслоявания и четвъртитите стъпки, издълбани навремето и свършващи насляпо. Дали са от пътека на монаси-исихасти или на войниците от крепостта върху платото? Или са просто следа, че скалата е обитавана някога.

Тя е обитавана и сега. Вървейки към пещерите, чуваш отдалеч кавал. Кавалът отеква, ехото го връща, после заглъхва и подема отново. Отвреме навреме кавалът се сменя с гайда, бликва кикот, шепот и настава тишина. Дърветата шумолят, пътеката става стръмна, скалата се прокрадва между водопади от храсти и увивни. Кавалът чурулика все по-ясно – знак, че приближава голямата пещера. Преди да си я видял, вече си я чул. Звукът й е отчетлив и бистър, облият свод го връща обратно омекотен, с кух, музикален кънтеж. Акустиката е перфектна, ако и самата пещера да не е дълбока, а по-скоро надвесена като гигантска скална ниша. По стените й пълзят бръшляни, яворови дръвчета се извиват по хода на козирката й, дъното й е влажно, сълзят струйки, тежки капки тупат по пясъчния под.

Траките са почитали пещерата като светилище на водните и горските нимфи.

” ’ , ... ” ’

Те и сега са там – плачат на чучурки между бръшляните, смеят се заедно с кавала и гайдата, шепнат с листата на яворите, скърцат с пясъка по дъното на пещерата.

„...“

...”

До голямата пещера има две по-малки. Сухички и защитени, те са обитавани от прастари времена, служили са дори за склад на зърно. Един такъв „хамбар“ на кокили има и сега пред входа на едната пещера. Изглежда като къщичка на баба Яга. До него е скалния параклис, претрупан с икони, свещи и сухи цветя, а оттатък параклиса започва пътеката към Мадарския конник. Тя върви в подножието на скалите; като малък римски път се отваря към панорамни картини – поляни, оброчени с люляци, каменни чела като наблюдателници към сгушеното в ниското село, разлюляни тъмни талази от гори, далечни синкави планини.

Тук, върху камъните, човек може да поседне и да съзерцава великолепната гледка. Зад гърба му са скалите с монашеските си гнезда, откъм голямата пещера кавалът подема игрива мелодия и прекъсва внезапно на върха на чуруликащо тремоло. Ляга тежка, блажена тишина, в ниското кукуригат петли. Напролет тук цъфтят натежали от роса люляци, есенно време ухае на торна пръст и запалена шума, а през лятото тревата е толкова висока, че се изгубваш в нея като романтичен разбойник. Двоен писък на птица насича безмълвието, удря се в скалите и се връща обратно като двойно, заглъхващо ехо. Ако напрегнеш слуха си, можеш да доловиш откъслечни думи, произнесени преди хилядолетия. Как ли трещят юнските гръмотевици на този рид?

Тайната на Мадарските скали е в тяхната тишина. Пещерите и отвесните проломи са я сгъстили като масло. Мека и плътна, тя се е утаила навсякъде. Това е тишината на спящите богове, на вселенската ядка преди да се пръсне в галактики. Тази тишина напоследък се реже светотатствено – от кавала, от гайдата, от автобусите с ученици, които се боричкат в пещерите, от стълпотворението пред конника. Последният е под закрилата на Юнеско и се смята за символ на българщината, има го изсечен и на монетите. Сега под него стои ръждясала платформа, говори се загрижено за изветряването на скалите, които природата неразумно е направила от нетрайни варовити пясъчници. Мечтая за безвремието, когато мадарските селяни наивно са мислели конника за свети Георги, люляците са цъфтяли, петлите са кукуригали, гръмотевиците са трещяли, а в голямата пещера са танцували нимфите.

Досами конника започва пътека, която отвежда горе на платото; отначало е пясъчлива, криволичи между шубраки, после става камениста, а накрая преминава в стъпала по гръбнака на скалата. Стъпалата са стръмни и хлъзгави, на места се вият причудливо, мушкат се под скални сводове, отварят се към площадки, на които се кипрят пейки с паянтови парапечета. Оттук скалата може да се разгледа добре, тъй като си в самата ѝ снага; отблизо тя сивее и прилича на огромен стар картоф, в цепнатините на който расте трева.

Долу се люлеят короните на дърветата, които остават все по в ниското; постепенно се откриват неподозирани перспективи – малки полянки, закътани сред горите, с добре различни основи от сгради; прекрасно се вижда белия контур на

разрушена римска вила, а над нея - останки от трикорабна базилика, зидана от червен камък. Мястото е пълно такива останки; някои са пръснати сред лозята, други сред гробищата, нататък се вижда и селото, цялата равнина се отваря като на длан, по железопътната линия лъкатуши влакче-играчка. Вече си на платото, а то е съвсем равно, наблизко жъне комбайн и разваля духа на високата романтика, от която току-що си изплувал. Все пак панорамата си заслужава потенето по стъпалата – нататък е Шумен с платото си и Илчов баир, в далечината е Преславския Балкан, още по-далеч се различават смътните вериги на Източна Стара планина. Стефан Цанев, както вече се убедихме, има по-набито око, защото твърди, че „...тук от високото можеха да се съзрат на изток тъмните отблясъци на Черното море, на север зад надиплените хълмове се провираше синята змия на Дунава, по-нататък в сребърната мъгла се губеха молдовските и руските степи, на запад погледът стигаше, докъдето стигаха лъчите на слънцето – до стъклените хребети на Алпите, а на юг, зад тъмния облак на Родопа планина, светеха златните кубета на базиликата “Света София” в Цариград;”